

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Перший проректор

Шинкарик М.І.
Шинкарик М.І.

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з дисципліни «СОЦІАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань – 01 «Освіта/педагогіка»
спеціальність – 015 «Професійна освіта»
освітньо-професійна програма – «Інформаційне забезпечення управління
та електронне урядування»**

Кафедра міжнародного туризму та готельного бізнесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	4	96	150	2
Заочна	1	2	4	2			144	150	3

Тернопіль – ТНЕУ
2020

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“Соціальний менеджмент”**

1. Опис дисципліни “СОЦІАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Дисципліна “Соціальний менеджмент”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів <i>Денна – 5</i>	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Статус дисципліни: вибіркова. Мова навч.: українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 015 «Професійна освіта»	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 4</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 2</i>
Загальна кількість годин: <i>Денна – 150</i> <i>Заочна – 150</i>		Самостійна робота: <i>Денна – 100</i> <i>Заочна – 144</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 5</i> <i>Заочна –</i>
Тижневих годин – 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Соціальний менеджмент»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою дисципліни «Соціальний менеджмент» є формування необхідних знань з соціального менеджменту, а також підкреслити важливу роль шкіл менеджменту, теорій соціального управління, знати різноманітні типи організаційних структур служб соціальної роботи, розглянути функції управління соціальною роботою на різних рівнях.

2.2. Завдання вивчення дисципліни. Згідно з вимогами програми курсу «Соціальний менеджмент» студенти повинні:

- Оволодіти системою знань із основ менеджменту.
- Знати функції менеджменту соціальної роботи, принципи і закономірності менеджменту соціальної роботи.
- Вміти управляти трудовими ресурсами, знати мотиваційні теорії трудової діяльності.
- Оволодіти основами управління майбутньою проектною діяльністю.
- Знати, відрізнити такі поняття, як «менеджмент соціальної роботи», «управління соціальною роботою» й володіти механізмами й схемами реалізації на практиці.
- Вміти застосовувати різноманітні стилі керівництва у відповідній ситуації, методи вирішення конфліктів.
- Вміти організовувати й координувати соціальну роботу з різноманітними категоріями клієнтів.

Завдання лекційних занять. Студенти мають знати основні питання з умов і принципів соціального менеджменту, основ оформлення і організації управлінської діяльності, а також теоретичні засади міжнародного бізнесу.

Завдання практичних занять. Ознайомити студентів з основними поняттями та термінами соціального менеджменту, тенденціями сучасного розвитку сфери управління, умовами діяльності підприємств. Сформувати в студентів знання і навички, необхідні для організації управлінської діяльності та роботи в організаціях.

2. Зміст дисципліни «Соціальний менеджмент»

Змістовий модуль 1. Предмет, методологія та система соціального менеджменту

Тема 1 Предмет, зміст соціального менеджменту та його методологія

Виникнення і становлення соціального менеджменту. Предмет соціального менеджменту. Методологічні засади соціального менеджменту. Методи та функції соціального менеджменту як науки

Література: 1, 2, 5, 6, 8

Тема 2. Закони та принципи соціального менеджменту

Закони соціального менеджменту. Принципи соціального менеджменту

Література: 5, 7, 8, 9

Тема 3. Методи соціального менеджменту

Зміст і специфіка методів соціального менеджменту. Самоуправління як метод соціального менеджменту. Принципи самоуправління

Література: 8, 10, 11, 12

Тема 4. Система соціального менеджменту

Соціальний менеджмент як система, його об'єкти та суб'єкти. Механізми соціального менеджменту. Функції соціального менеджменту. Структура соціального менеджменту

Література: 8, 13, 14

Змістовий модуль 2. Технології практичного застосування соціального менеджменту

Тема 5. Організаційні відносини в системі соціального менеджменту

Сутність організаційних відносин. Типологія організаційних структур управління. Організаційні структури управління в соціальному менеджменті.

Література: 15, 16, 17, 18

Тема 6. Соціальні ресурси менеджменту

Сутність соціальних ресурсів і принципи їх оптимального використання. Мотиваційний ресурс соціального менеджменту. Шляхи приведення в дію мотиваційного ресурсу соціального менеджменту.

Література: 19, 20, 21

Тема 7. Інформаційне забезпечення соціального менеджменту

Сутність інформації, її виробництво, відтворення та використання. Поняття "соціальна інформація", її джерела та канали циркуляції. Соціальний моніторинг як складова інформаційного забезпечення соціального менеджменту. Використання інформаційних технологій в управлінні соціальними процесами

Література: 22, 23, 24

Тема 8. Соціальний самоменеджмент

Сутність самоменеджменту та його технологій. Основні соціальні складові самоменеджменту. Реалізація програми самовиховання.

Література: 25, 26, 27

Тема 9. Соціальний менеджмент на макроекономічному рівні

Соціальна політика. Соціальний захист. Принципи соціальної справедливості. Соціальні функції держави

Література: 3, 4, 11

Тема 10. Менеджмент соціокультурної роботи на мікрорівні

Основні методи та прийоми менеджменту соціокультурної роботи. Створення та функціонування господарюючих суб'єктів соціокультурної сфери. Основи управління соціокультурними процесами.

Література: 28, 29, 30

4. Структура залікового кредиту з дисципліни “Соціальний менеджмент”

Денна форма навчання

	<i>Кількість годин</i>			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Методологія соціального менеджменту				
Тема 1. Сутність соціального менеджменту та його методологія	3	1	10	1
Тема 2. Закони та принципи соціального менеджменту	3	2	10	1
Тема 3. Методи соціального менеджменту	3	1	10	
Тема 4. Система соціального менеджменту	3	2	10	
Змістовий модуль 2. Технології практичного застосування соціального менеджменту				
Тема 5. Організаційні відносини в системі соціального менеджменту	3	1	10	1
Тема 6. Соціальні ресурси менеджменту	3	2	10	
Тема 7. Інформаційне забезпечення соціального менеджменту	3	1	10	
Тема 8. Соціальний самоменеджмент	3	2	10	1
Тема 9. Соціальний менеджмент на макроекономічному рівні	3	1	10	
Тема 10. Менеджмент соціокультурної роботи на мікрорівні	3	2	6	1
Разом	30	15	96	5

Заочна форма навчання

	<i>Кількість годин</i>			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Методологія соціального менеджменту				
Тема 1. Сутність соціального менеджменту та його методологія	1		14	
Тема 2. Закони та принципи соціального менеджменту			15	
Тема 3. Методи соціального менеджменту			15	
Тема 4. Система соціального менеджменту			15	
Змістовий модуль 2. Технології практичного застосування соціального менеджменту				
Тема 5. Організаційні відносини в системі соціального менеджменту	1		14	
Тема 6. Соціальні ресурси менеджменту	1		14	
Тема 7. Інформаційне забезпечення соціального менеджменту			15	
Тема 8. Соціальний самоменеджмент	1		14	

Тема 9. Соціальний менеджмент на макроекономічному рівні		1	14	
Тема 10. Менеджмент соціокультурної роботи на мікрорівні		1	14	
Разом	4	2	144	-

5. Тематика практичних завдань

Практичне заняття № 1

Тема: Предмет, зміст соціального менеджменту та його методологія

Мета: Вивчити і зрозуміти роль, предмет та зміст соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Виникнення і становлення соціального менеджменту
2. Предмет соціального менеджменту
3. Методологічні засади соціального менеджменту
4. Методи та функції соціального менеджменту як науки

Література: 1, 2, 5, 6, 8

Практичне заняття № 2

Тема: Закони та принципи соціального менеджменту

Мета: Ознайомитися з головними термінами і поняттями, законами та принципами соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Закони соціального менеджменту
2. Принципи соціального менеджменту

Література: 5, 7, 8, 9

Практичне заняття № 3

Тема: Методи соціального менеджменту

Мета: Вивчити та зрозуміти методи соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Зміст і специфіка методів соціального менеджменту
2. Самоуправління як метод соціального менеджменту
3. Принципи самоуправління

Література: 8, 10, 11, 12

Практичне заняття № 4

Тема: Система соціального менеджменту.

Мета: Вивчити та зрозуміти особливості системи соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Соціальний менеджмент як система, його об'єкти та суб'єкти
2. Механізми соціального менеджменту
3. Функції соціального менеджменту
4. Структура соціального менеджменту

Література: 8, 13, 14

Практичне заняття № 5

Тема: Організаційні відносини в системі соціального менеджменту.

Мета: Вивчити та зрозуміти особливості організаційних відносин в системі соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Сутність організаційних відносин
2. Типологія організаційних структур управління
3. Організаційні структури управління в соціальному менеджменті

Література: 15, 16, 17, 18

Практичне заняття № 6

Тема: Соціальні ресурси менеджменту.

Мета: Вивчити та знати особливості соціальних ресурсів менеджменту

Питання для обговорення:

1. Сутність соціальних ресурсів і принципи їх оптимального використання
2. Мотиваційний ресурс соціального менеджменту
3. Шляхи приведення в дію мотиваційного ресурсу соціального менеджменту

Література: 19, 20, 21

Практичне заняття № 7

Тема: Інформаційне забезпечення соціального менеджменту.

Мета: Вивчити та зрозуміти специфіку інформаційного забезпечення соціального менеджменту.

Питання для обговорення:

1. Сутність інформації, її виробництво, відтворення та використання
2. Поняття "соціальна інформація", її джерела та канали циркуляції
3. Соціальний моніторинг як складова інформаційного забезпечення соціального менеджменту
4. Використання інформаційних технологій в управлінні соціальними процесами

Література: 22, 23, 24

Практичне заняття № 8

Тема: Соціальний самоменеджмент

Мета: Вивчити та зрозуміти специфіку соціального самоменеджменту.

Питання для обговорення:

1. Сутність самоменеджменту та його технологій
2. Основні соціальні складові самоменеджменту
3. Реалізація програми самовиховання

Література: 25, 26, 27

Практичне заняття № 9

Тема: Соціальний менеджмент на макроекономічному рівні

Мета: Дослідити роль держави в системі соціального менеджменту

Питання для обговорення:

1. Соціальна політика
2. Соціальний захист
3. Принципи соціальної справедливості
4. Соціальні функції держави

Література: 3, 4, 11

Практичне заняття № 10

Тема: Менеджмент соціокультурної роботи на мікрорівні

Мета: Вивчити основи створення соціокультурних проектів

Питання для обговорення:

1. Основні методи та прийоми менеджменту соціокультурної роботи
2. Створення та функціонування господарюючих суб'єктів соціокультурної сфери

Основи управління соціокультурними процесами

Література: 28, 29, 30

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Варіанти КПЗ з дисципліни «Соціальний менеджмент»

1. Предмет, методологія та система соціального менеджменту
2. Закони та принципи соціального менеджменту
3. Методи соціального менеджменту
4. Система соціального менеджменту
5. Організаційні відносини в системі соціального менеджменту
6. Соціальні ресурси менеджменту
7. Інформаційне забезпечення соціального менеджменту
8. Закони соціального менеджменту
9. Принципи соціального менеджменту
10. Зміст і специфіка методів соціального менеджменту
11. Самоуправління як з метод соціального менеджменту
12. Принципи самоуправління
13. Соціальний менеджмент як система, його об'єкти та суб'єкти
14. Механізми соціального менеджменту
15. Функції соціального менеджменту
16. Структура соціального менеджменту
17. Сутність соціальних ресурсів і принципи їх оптимального використання
18. Мотиваційний ресурс соціального менеджменту
19. Шляхи приведення в дію мотиваційного ресурсу соціального менеджменту
20. Сутність інформації, її виробництво, відтворення та використання
21. Поняття "соціальна інформація", її джерела та канали циркуляції
22. Соціальний моніторинг як складова інформаційного забезпечення соціального менеджменту
23. Використання інформаційних технологій в управлінні соціальними процесами

- 24.Управління маркетинговою діяльністю в соціальній сфері
- 25.Соціальний самоменеджмент
- 26.Сучасні технології соціального менеджменту
- 27.Макрорівневий механізм соціального менеджменту
- 28.Менеджмент соціальної роботи на мікрорівні
- 29.Менеджмент соціальної роботи на макрорівні
- 30.Структура менеджменту соціальної роботи

7. Самостійна робота

Тема	Годин
Поняття про рівні соціального менеджменту та їх характеристика.	5
Менеджер соціальної сфери як суб'єкт управління та сучасні вимоги до нього.	5
Сфери життєдіяльності людей як об'єкти соціального менеджменту.	5
Соціально-управлінські відносини, їх суть, зміст, структура та характер.	5
Види, рівні та характеристика управлінських відносин.	5
Місце та роль управлінських відносин в системі суспільних відносин.	5
Основні закони соціального менеджменту та їх характеристика.	5
Зв'язок законів соціального менеджменту із законами розвитку суспільства.	6
Суть, зміст і структура принципів соціального менеджменту.	5
Класифікація принципів соціального менеджменту.	5
Загальні методологічні принципи соціального менеджменту.	5
Сукупність функцій соціального менеджменту – основа змісту процесу управління соціальними системами та об'єктами.	5
Оцінка ділової обстановки, її завдання, види, принципи, методи та процедури.	5
Принципи, методи та процедури вироблення та прийняття управлінських рішень.	5
Планування службової діяльності і його основні види.	5
Основні принципи, методи і процедури планування службової діяльності.	5
Структура і основні форми планів службової діяльності.	5
Сутність організації і основні види забезпечення виконання прийнятих рішень.	5
Організаційне забезпечення процесу виконання прийнятих рішень.	5
Разом	96

8. Організація і проведення тренінгу (4 год.)

Тематика: Вивчення соціальної політики на місцевому рівні

Порядок проведення:

1. Здійснити виїзд (похід) до підприємства, благодійної організації області або міста.
2. Ознайомитися із специфікою соціального менеджменту на підприємстві.
3. На місці дати коротку характеристику особливостям проведення соціального менеджменту.
4. Представити результати проведеного тренінгу у вигляді невеликого групового звіту про дослідження соціального менеджменту.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

В процесі вивчення дисципліни «Соціальний менеджмент» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання КПЗ.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Соціальний менеджмент» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

I семестр

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (поточні оцінки, підсумкова оцінка за КПЗ)	Разом
30%	40 %	30 %	100%

* інші варіанти виведення підсумкового балу з дисципліни передбачені розпорядженням по ТНЕУ від 02.07.2010 р., № 112.

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Перелік наочних матеріалів та методичних вказівок

№	Найменування	Номер
---	--------------	-------

		теми
1.	Методичні рекомендації для проведення практичних занять	1-10
2	Електронний курс лекцій	1-10

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пачева Н. О. Соціальний капітал як основа розвитку ефективного менеджменту. *Наукові праці SWORLD*. 2016. №45. С. 4-8
2. Менеджмент соціального страхування: Навчальний посібник / Л.Б. Баранник, В.В. Даценко, Л.О. Заволока, Н.М. Ткаченко. Дніпропетровськ: ДДФА, 2010. 204 с.
3. Ярова Л. «Соціальний менеджмент» та «соціальна держава» у традиції європейської культури і практики. *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2013. №2. С. 36-40.
4. Соціальне управління у контексті саморегуляції соціального організму країни [Текст] : [монографія] / Володимир Бех, Юлія Бех, Сергій Попов ; [за наук. ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Бега]. - Запоріжжя : Просвіта, 2012. - 571 с.
5. Колбіна Л. А. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. Одеса, 2017. 406 с.
6. Захарчин Р. М. Особливості та стратегічні завдання сучасного менеджменту організацій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 14. С. 66-68.
7. Поліщук Н. О., Лизунова О. М. Вплив соціальних складників регіональних ринків праці на ефективність діяльності сучасних підприємств. *Вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 2. С. 74-80
8. Субетто А. И. Начала теории Социального менеджмента качества. С-Пб. 2012. 284 с.
9. Богач К. В. Соціальне партнерство як спосіб інтеграції інтересів трудового колективу підприємства. *Сучасні проблеми менеджменту* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. — К. : Нац. авіац. ун-т, 2018. — С. 82–84.
10. Березіна С. Б. Сфери та рівні соціальної політики в контексті ризик-менеджменту соціальних ризиків. *Інтелект XXI*. 2018 № 4. С. 36-40
11. Дегтяр А. О., Бородін О. Д. Основні складові механізму державного управління соціально-культурною сферою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 109-113

12. Васиньова Н. С. Самоуправління як метод соціального менеджменту.
URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3891/1/Vasineva16-17.pdf>

13. Кулініч О. А., Єсінова Н. І., Зарецька Л. М. Комплексний механізм кадрового менеджменту підприємства. Вісник Хмельницького національного університету 2016. № 2. С. 42-50.

14. Співак Я. О. Соціальний захист дітей та молоді: міждисциплінарний аспект. URL:
<http://www.enpui.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19832/1/Spivak.pdf>

15. Шедяков В. Є. Організаційно-управлінські відносини як стратегічний ресурс розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3. С. 23-30

16. Петренко Н. О., Кустріч Л. О., Гоменюк М. О. Управління проектами. К., 2017. 243 с.

17. Продіус О.І., Прокоф'єва В. К. Удосконалення організаційної структури управління підприємством. URL:
<http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/7813/1/160-162.pdf>

18. Ярошевська О. В. Придатність до створення крос-функціональних команд організаційних структур управління промисловими підприємствами. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 54-57

19. Амоша О.І., Шамілева Л.Л. Роль та місце соціальних ресурсів в системі місцевого самоврядування. URL:
file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9/Desktop/vkpnuen_2016_11_41.pdf

20. Гріневська С. Соціальні ресурси розвитку регіону в умовах децентралізації. Економіст. 2016. №8. С. 13-20.

21. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Удосконалення фінансування соціальної інфраструктури в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 22. С. 13-16

22. Максименюк М. Ю., Нікітенко В. О. Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії. URL:

file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9/Desktop/znpgvzdia_2016_66_27.pdf

23. Холковська І. Л. Соціальна компетентність як умова успішної самореалізації особистості. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2016. №47. С. 63-67

24. Горемікіна Ю. В. Моніторинг і оцінювання якості та ефективності соціальних послуг: прикладний аспект. *Соціальна і демографічна економіка*. 2016, № 3 (28): 122–132

25. Лисенко В.В., Приходько І. А. Вплив функцій та технологій самоменеджменту на розвиток персоналу. *Інфраструктура ринку*. 2018. №19. С. 251-256

26. Приходько І. А. Роль та значення самоменеджменту в управлінні сталим розвитком організації. URL: <http://khif.cloudns.org/bitstream/handle/123456789/181/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%20%D0%92.%20%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D1%8C%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%83%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BC%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%BC%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

27. Сорока О. В. Технологічний процес самоменеджменту. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2018. № 1. С. 132-140

28. Менеджмент соціокультурної діяльності як напрям наукового та технологічного знання / наук. ред. О. Ю. Щербина-Яковлева. *Депонований рукопис*. Суми, Репозитарій СумДУ, 2018. 207 с.

29. Любарець В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в зарубіжних країнах. Теорія і методи освітнього менеджменту. 2018. №1. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v1_2018/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%92.%D0%92..pdf

30. Бриль М. М. Менеджер соціокультурної діяльності як суб'єкт інновацій. URL: <http://sociocultural.knukim.edu.ua/article/viewFile/143386/141077>